

Landskrona kommun
Drottninggatan 7
261 80 Landskrona

Västervångskolan
Exercisgatan 60
261 39 Landskrona

Kvalitetsgranskning i Landskrona kommun och Västervångskolan

Skolinspektionens beslut

Skolinspektionen har genomfört en kvalitetsgranskning i Landskrona kommun och en av kommunens grundskolor, Västervångskolan. Granskningen har gällt skolsituationen för elever i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi.

Granskningen har visat på styrkor i verksamheten men också angelägna förbättringsområden. Nedan anges Skolinspektionens rekommendationer för en höjning av verksamhetens kvalitet.

Rekommendationer

- Skolan bör utveckla anpassningen av undervisningen för elever i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi.
- Skolan bör se till att elever ges möjlighet att, som en del i anpassningen av undervisningen i alla ämnen, använda de alternativa verktyg de behöver.
- Skolans bör utveckla arbetet med åtgärdsprogram.
- Skolans arbete med individuella utvecklingsplaner bör utvecklas.
- Skolan bör på skolövergripande nivå följa upp och analysera måluppfyllelsen för elever i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi.
- I det kommunövergripande arbetet med uppföljning och utvärdering av verksamheten bör måluppfyllelsen för alla elever belysas.

Huvudmannen ska senast den 23 maj 2011 redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som har vidtagits inom ovanstående områden. Mer information om detta ges avslutningsvis under rubriken Uppföljning.

Skolinspektionens granskning av skolsituationen för elever i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi i Landskrona kommun och Västervångskolan

Bakgrund

Skolinspektionen genomför under perioden maj–december 2010 en kvalitetsgranskning av skolsituationen i grundskolan för elever i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi. Granskningen av Landskrona kommun och Västervångskolan ingår i detta projekt.

De metoder och underlag som ligger till grund för detta beslut är dokumentanalyser, intervjuer samt verksamhetsbesök. Den 7-9 september 2010 besöktes Västervångskolan. Intervjuer genomfördes med samtliga rektorer, lärare, specialpedagog, speciallärare, elever och vårdnadshavare. Lektionsbesök gjordes i olika årskurser och ämnen. Den 10 september 2010 intervjuades kommunens förvaltningschef, verksamhetschef, kvalitetsstrateg, psykolog och logoped från den centrala elevhälsan.

Syftet med kvalitetsgranskningen är att granska om elever med dyslexi (även benämnt läs- och skrivsvårigheter/dyslexi) får en likvärdig utbildning och möjligheter att nå nationella mål. Läs- och skrivsvårigheter/dyslexi är en form av dold funktionsnedsättning som är relativt vanligt förekommande. Enligt forskning kan det vara associerat med fonologiska svårigheter vilket bl.a. kan innebära problem med att hantera språkljud och att sammankoppla språkljud med bokstavstecken. Detta kan medföra problem med ordigenkänning.¹ De sekundära konsekvenserna av detta kan bli många eftersom det skrivna ordet är en viktig nyckel för kunskapsinhämtningen i så gott som alla ämnen. Vid läs- och skrivsvårigheter/dyslexi lär sig eleverna sannolikt att läsa på samma sätt som andra elever, men det krävs mer tid och en väl fungerande anpassning av undervisningen. Forskning pekar på att det är viktigt att dessa elever inte bara ges rika möjligheter att läsa, skriva och samtala, de kan också behöva ha tillgång till olika slag av alternativa verktyg.² Det är även betydelsefullt att de undervisas av lärare som har kompetens att möta elever i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi. Det finns forskning som belyser faktorer som är betydelsefulla vid läs- och skrivsvårigheter/dyslexi men det är oklart vilket genomslag denna kunskap har fått i skolornas arbete.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens webbplats (<http://www.skolinspektionen.se/Kvalitetsgranskning/>). Övergripande iakttagelser och slutsatser inom området kommer att redovisas i en sammanfattande kvalitetsgranskningsrapport våren 2011.

¹ Vetenskapsrådet (2007). *Dyslexi – en kunskapsöversikt*. Vetenskapsrådets rapportserie 2007:2 och Myrberg, M. (red) (2003). *Att skapa konsensus om skolans insatser för att motverka läs- och skrivsvårigheter*.

² Alternativa verktyg, ibland benämnt kompensatoriska hjälpmedel, kan vara olika former av skriv- och läshjälpmedel som elektroniska böcker, inlästa läromedel, talsyntes och skanner för att få sidor ur läroböcker upplästa, datorprogram för stavningskontroll m.m.

Beskrivning av skolan

Västervångskolan är en grundskola med cirka 800 elever i förskoleklass och årskurs 1-9. I skolan arbetar cirka 110 personer varav 80 är pedagoger. Skolan är organiserad i tre så kallade linjer med var sin ansvarig rektor. Rektor för linje ett ansvarar för cirka hälften av Västervångskolans elever i förskoleklass och årskurs 1-9. Rektor för linje två ansvarar för andra hälften av eleverna i förskoleklass och årskurs 1-9. Rektor för linje tre ansvarar för eleverna på Öresundsparkens förskoleklass och årskurs 1-2 samt för specialundervisning och övriga förekommande ansvarsområden. 15 procent av eleverna har ett annat modersmål än svenska.

Enligt uppgift från skolan bedöms cirka tio procent av eleverna vara i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi.

Bedömningsområden

Kvalitetsgranskningen inriktas mot sex bedömningsområden som grundas på författningar³ och forskning.⁴ Det är områden som bedöms vara av betydelse för att elever som är i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi ska få en likvärdig utbildning och möjligheter att nå nationella mål.

1. Att uppmärksamma, kartlägga och utreda läs- och skrivsvårigheter/dyslexi. Här bedöms arbetet med att uppmärksamma elevers läs- och skrivutveckling, kartlägga läs- och skrivsvårigheter samt utreda läs- och skrivsvårigheter /dyslexi.

2. Den undervisande personalens utbildning och kompetens. Här bedöms om den undervisande personalen har pedagogisk högskoleutbildning och om de har tillgång till kompetensutveckling inom området läs- och skrivsvårigheter/ dyslexi.

3. Anpassning av undervisningen. Här bedöms om undervisningen anpassas utifrån elevernas förutsättningar och behov. I det ingår även tillgång till alternativa verktyg.

4. Särskilt stöd. Här bedöms arbetet med att ge särskilt stöd.

5. Uppföljning, analys och utveckling av verksamheten. Här bedöms hur kunskapsresultat följs upp och om uppföljning och analys ligger till för grund för beslut om åtgärder som syftar till att utveckla verksamheten och nå en högre måluppfyllelse för eleverna.

6. Samverkan. Här bedöms om det bedrivs en samverkan som syftar till att främja elevernas utveckling och lärande.

³ 1985 års skollag, Läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (Lpo 94), grundskoleförordningen.

⁴ Vetenskapsrådet (2007). *Dyslexi – en kunskapsöversikt*. Vetenskapsrådets rapportserie 2007:2 och Myrberg, M. (red.) (2003). *Att skapa konsensus om skolans insatser för att motverka läs- och skrivsvårigheter*.

Motivering till beslutet

1. Att uppmärksamma, kartlägga och utreda läs- och skrivsvårigheter/dyslexi

Utbildningen inom varje skolform ska vara likvärdig oavsett var i landet den anordnas. Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov och, med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper, främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling. Om det genom uppgifter från skolans personal, en elev, elevens vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att eleven kan ha behov av särskilda stödåtgärder, ska rektorn se till att behovet utreds.⁵

Bedömningen i detta avsnitt grundas på om

- skolan uppmärksammar elevers läs- och skrivutveckling och kartlägger läs- och skrivsvårigheter
- utredning görs om det finns anledning att anta att det föreligger läs- och skrivsvårigheter/dyslexi och att såväl organisations-, grupp- som individnivå då beaktas
- extern expertis anlitas om det behövs kompletterande kompetens vid utredning av läs- och skrivsvårigheter/dyslexi

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det i Landskrona kommun och Västervångskolan bedrivs ett arbete med att uppmärksamma, kartlägga och utreda läs- och skrivsvårigheter/dyslexi. Det finns i detta arbete tillgång till såväl intern som extern expertis. I arbetet med kartläggningar och utredningar beaktas faktorer på individ-, grupp- och organisationsnivå, dvs. såväl elevens styrkor och svårigheter som undervisningens innehåll, metoder och lärandemiljö samt skolans organisation och samlade lärarkompetens.

Skolinspektionens iakttagelser

Västervångskolan har en handlingsplan som syftar till att elever i läs- och skrivsvårigheter ska upptäckas tidigt och få det stöd de behöver. Enligt dokumentet är ambitionen att ingen elev i läs- och skrivsvårigheter ska lämna grundskolan utan att ha fått kvalificerad hjälp att lära sig läsa och skriva.

Inför skolstart genomförs så kallade överlämnandekonferenser med representanter från förskola och skola. Enligt dokument från skolan, och enligt intervjuer med rektorer och lärare i Västervångskolan, så följer lärarna i det dagliga arbetet elevernas läs- och skrivutveckling. I grundskolans tidigare årskurser görs kartläggningar genom bedömningar och uppföljningar av elevernas bokstavskännedom och avkodningsförmåga och i slutet av årskurs 2 görs bedömning av läsförmågan. I detta arbete används Nya språket lyfter⁶ liksom resultat av nationella ämnesprov i årskurs 3 och 5. Från årskurs 7

⁵ 1 kap. 2 § och 12 § 1985 års skollag, Lpo 94, 1. Skolans värdegrund och uppdrag, 5 kap. 1 § grundskoleförordningen.

⁶ Nya språket lyfter, ett material för årskurs 1-5 i svenska och svenska som andraspråk för kartläggning av läsning och läsförmåga samt tala och skriva. (Skolverket)

används Språket på väg⁷ samt resultat av nationella ämnesprov i årskurs 9. Om läs- och skrivsvårigheter uppmärksammas gör skolans specialpedagog i samråd med elevens lärare något som skolan benämner pedagogisk kartläggning. Det kan där ingå någon eller några av följande material: TRAS⁸, ITPA⁹, DLS¹⁰, LUS¹¹, LS¹², DUVAN¹³ (i slutet av årskurs 8 och i årskurs 9) samt andra kvalitativa bedömningar utifrån elevens individuella förutsättningar. Utifrån resultaten görs en pedagogisk bedömning och förslag lämnas på insatser som skolan ska vidta, anpassning av undervisningen, särskilda stödinsatser samt om eleven behöver alternativa verktyg. Västervångskolans arbete med anpassning av undervisningen och särskilt stöd behandlas i avsnitt 3 respektive 4.

Om de insatser som vidtas utifrån detta inte ger förväntat resultat inleds en samverkan med de kommunövergripande centrala funktionerna inom elevhälsan. Arbetet där sker utifrån en handlingsplan vars syfte anges vara att skapa likvärdighet vid uppföljning av bland annat språk-, läs- och skrivutveckling hos barn och elever. I denna elevhälsa arbetar skolläkare, psykolog och logoped. Det ingår i deras uppdrag att göra fördjupade kartläggningar och utredningar av bland annat läs- och skrivsvårigheter. Enligt dokument från Västervångskolan och intervjuer med rektorer och lärare anges att i dessa kartläggningar och utredningar beaktas elevens styrkor och svårigheter samt skolans arbete, lärandemiljö m.m.

Skolpsykologen remitterar vid misstanke om läs- och skrivsvårigheter/dyslexi eleven till landstingets logopeder. Det anges ha varit en väntetid på cirka fyra år för en sådan utredning men numera är den fyra till sex månader. Enligt uppgift från Västervångskolan görs utredning av läs- och skrivsvårigheter/ dyslexi vanligen i årskurs 4. Utredningens resultat redovisas för rektorn, eleven och elevens föräldrar (vårdnadshavare) och råd ges om vilka anpassningar av undervisningen som bör göras, behov av alternativa verktyg med mera.

Enligt uppgift från skolan bedöms ungefär tio procent av eleverna vara i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi.

⁷ *Språket på väg*, ett material för årskurs 6-9 i svenska och svenska som andraspråk för kartläggning av läsning och läsförmåga samt tala och skriva. (Skolverket)

⁸ *TRAS, Tidig registrering av språkutveckling i förskolan*. Åtta kommunikativa områden bedöms. (Hodab)

⁹ *ITPA, Illinois Test of Psycholinguistic Abilities*. Test av språkliga processer av bland annat auditiv och visuell förmåga, bestående av 13 deltest. Från 5-12 år. Normerat individualprov. (Hogrefe/Psykologiförlaget)

¹⁰ *DLS, Diagnostiska läs- och skrivprov*. Ljudsäkerhet, rättstavning, ordförståelse, läsförståelse och läshastighet. Från årskurs 1 grundskola - årskurs 1 gymnasium. Normerat grupprov. (Hogrefe/Psykologiförlaget)

¹¹ *LUS, Läsutvecklingsschema*. Ett kvalitativt individuellt schema över läsutveckling från förskola till vuxen. (BIBO)

¹² *LS, Klassdiagnoser i läsning och skrivning*. Diktamen, avläsning (ord och nonsensord), ordförståelse och läsförståelse. För grundskola årskurs 7-9 och gymnasium årskurs 1-2. Normerat grupprov. (Hogrefe/Psykologiförlaget)

¹³ *DUVAN*, ett standardiserat screeninginstrument för bedömning av läs- och skrivsvårigheter i gymnasium och vuxenutbildning. Omfattar sex delprov. För grupp eller individuellt. (Hogrefe/Psykologiförlaget)

2. Den undervisande personalens utbildning och kompetens

Kommuner är skyldiga att för undervisningen använda lärare, förskollärare eller fritidspedagoger som har en utbildning avsedd för den undervisning de i huvudsak ska bedriva. Varje kommun ska se till att kompetensutveckling anordnas för den personal som har hand om utbildningen. Rektorn har ett särskilt ansvar för att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter.¹⁴ Forskning visar att information och kunskap om funktionsnedsättningar är en viktig del i personalens kompetens och att elever i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi undervisas av lärare som har kompetens inom detta område.

Bedömningen i detta avsnitt grundas på om

- undervisning ges av personal som har pedagogisk högskoleutbildning
- kompetensutveckling inom området läs- och skrivsvårigheter/dyslexi ges till lärare

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att kompetensutvecklingsinsatser för lärare inom området läs- och skrivsvårigheter/dyslexi ges på ett tillfredställande sätt.

I Västervångskolan har nästan alla lärare pedagogisk högskoleutbildning. Det finns tre specialpedagoger och en speciallärare med specialkompetens inom området läs- och skrivsvårigheter/dyslexi.

Skolinspektionens iakttagelser

Västervångskolans 80 lärare har, med något enstaka undantag, pedagogisk högskoleutbildning. Det finns tre specialpedagoger och en speciallärare, alla har specialkompetens i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi. En av specialpedagogerna är även talpedagog.

Kompetensutveckling inom området läs- och skrivsvårigheter/dyslexi har inte genomförts i kommunövergripande satsningar utan skolorna har arbetat med olika former av utbildningar om läs-, skriv- och språkutveckling. I Västervångskolan har det anordnats föreläsningar på studiedagar, t.ex. om materialet Nya språket lyfter, och personalen har haft möjlighet till heldagsföreläsningar om bland annat anpassning av undervisning och alternativa verktyg genom SKED (Skånes Kunskapscentrum för Elever med Dyslexi). En del lärare har genom Lärarlyftet fått kompletterande utbildning inom specialpedagogik.

En specialpedagog på Västervångskolan handleder lärarna kontinuerligt varje vecka och har intern utbildning och föreläsningar om läs- och skrivsvårigheter, åtgärdsprogram m.m. för pedagogerna på skolan och i kommunen. Till intresserad personal delar en av kommunens så kallade läsveteraner (lärare med lång erfarenhet av elevers läs- och skrivutveckling) med sig av sina kunskaper om läs- och skrivsvårigheter/dyslexi. Vid Skolinspektionens intervju med personal i Västervångskolan anges att det, trots detta, finns ett ständigt önskemål om kompetensutveckling inom området läs- och skrivsvårigheter/dyslexi.

¹⁴ 2 kap. 3 och 7 §§ 1985 års skollag, Lpo 94, 2.8 Rektors ansvar.

3. Anpassning av undervisningen

Skolans uppdrag är att främja lärande där individen stimuleras att inhämta kunskaper. Skolan har ett särskilt ansvar för elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen. Undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till de böcker, skrivmaterial, verktyg och andra hjälpmedel som behövs för en tidsenlig utbildning. Rektorn har ett särskilt ansvar för att skolans arbetsmiljö utformas så att eleverna får tillgång till handledning, läromedel av god kvalitet och annat stöd för att de själva ska kunna söka och utveckla kunskaper.¹⁵

Bedömningen i detta avsnitt grundas på om

- *anpassning av undervisningen görs i alla ämnen*
- *undervisningen utformas så att eleverna ges goda möjligheter att läsa och skriva olika typer av texter och att samtala om dem*
- *eleverna ges möjligheter att redovisa uppgifter och kunskap på alternativa sätt*
- *lärarna samtalar med respektive elev om elevens läs- och skrivutveckling och kunskapsutveckling*
- *eleverna har tillgång till alternativa verktyg¹⁶*

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionens samlade bedömning är att anpassningen av undervisningen för elever i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi behöver utvecklas i Västervångskolan. Undervisningen organiseras och genomförs inte alltid med elevernas olika behov och förutsättningar i fokus och på ett sätt som gör att undervisningen fungerar väl för alla elever. Det finns goda exempel på att anpassning görs av undervisningen men det förekommer också att elever har begränsade möjligheter att läsa, skriva och samtala om olika typer av texter och att redovisa kunskaper på alternativa sätt. Vidare bedöms att skolan behöver se till att eleverna ges möjlighet att, som en del i anpassningen av undervisningen i alla ämnen, använda de alternativa verktyg de behöver.

¹⁵ 4 kap. 4 § 1985 års skollag, Lpo 94, 1. Skolans värdegrund och uppdrag, 2.8 Rektors ansvar.

¹⁶ Alternativa verktyg, ibland benämnt kompensatoriska hjälpmedel, kan vara olika former av skriv- och läshjälpmedel som elektroniska böcker, inlästa läromedel, talsyntes och skanner för att få sidor ur läroböcker upplästa, datorprogram med stavningskontroll m.m.

Skolinspektionens iakttagelser

Undervisningen som helhet i Västervångskolan består till största delen av moment med fokus på ett bestämt innehåll. Det kan t.ex. gälla att skriva recensioner, berättelser eller textläsning. Dessa moment behandlas under ett eller ett par arbetspass och utformas oftast likadant för alla elever i klassen. Eleverna arbetar mycket med texter och dessa är ofta lika för alla elever. De texter som eleverna arbetar med hämtas vanligen från läromedel och arbetet domineras av att eleverna läser och/eller skriver med utgångspunkt från dessa. Undervisningens utformning och inriktning varierar. Det noteras exempel på resonerande undervisning där läraren ger en förförståelse om lektionens och arbetsuppgifters innehåll. Vid Skolinspektionens lektionsbesök i olika årskurser arbetar eleverna främst med individuellt arbete. Läraren finns till hands för de elever som behöver hjälp. Elever i de senare årskurserna är ofta placerade i grupper med tre till fem elever i varje grupp.

Det finns datorer i klassrummen och de används ofta till olika former av uppgifter.

Anpassning av undervisningen vid läs- och skrivsvårigheter/dyslexi kan enligt lärarna vara svårt att göra när det är klasser med cirka trettio elever. Anpassningen sker därför främst genom extra lärarresurser. Lärare anger att de ofta har genomgångar och diskussioner för att eleverna ska få en förförståelse för de uppgifter och material som de ska arbeta med. Lärarna framhåller att de anser att det är viktigt att prata och diskutera med eleverna och inte bara lämna dem att studera själva. Men de anger också att det kan vara svårt att hinna med att samtala med eleverna om de texter de läser, innehållet i dessa och vilka strategier eleverna använder, eller skulle kunna använda, för att förstå och läsa effektivt. Som exempel på anpassningar beskrivs att någon lärare delar ut ett schema med uppgifter som eleverna ska lösa under veckan, ett så kallat veckoschema. Detta schema är lika för alla elever men anpassas sedan för respektive elev. Anpassningen görs främst genom att uppgifter som läraren uppfattar som mindre angelägna tas bort. En annan lärare skannar texter från läromedel till elever så att de kan få texten uppläst via datorn. Många lärare framhåller även det goda samarbete som finns med skolans bibliotekarie som hjälper elever att hitta läromedel med enklare text och inlästa läromedel.

Vid Skolinspektionens lektionsbesök noteras få exempel på anpassning av undervisningen för elever i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi. I de tidigare årskurserna ses dock en mer anpassad undervisning med t.ex. förförståelse genom att läraren går igenom texter som eleverna sedan ska läsa. Det noteras också att lärare ger elever möjlighet att samtala om texterna och göra gemensamma reflektioner. Eleverna har tillgång till alternativa verktyg, t.ex. specifika datorprogram. I de senare årskurserna noterar Skolinspektionen att anpassningen ser olika ut och varierar mellan ämnena. Det förekommer att det finns extra personalresurser i klassrummen men det är inte vanligt. Eleverna arbetar i flera fall på egen hand med uppgifter där de ska läsa texter och söka fakta, något som sedan ska utmynna i att eleven skriver en text. Ett gott exempel som noteras

är en lärare som har en muntlig genomgång för klassen och använder konkreta undervisningsmaterial.

Anpassad undervisning kan ges inom och utanför elevernas ordinarie klasser. Vid behov kan elever som är i behov av mer individuell hjälp gå ifrån klassen vid två till tre tillfällen i veckan och få undervisning hos en specialpedagog eller speciallärare. Vid denna undervisning noterar Skolinspektionen att eleverna arbetar med individuell läs- och skrivträning och får information om hur de kan använda datorn som en hjälp i undervisningen.

I de senare årskurserna kan redovisningar och prov få göras muntligt i större eller mindre grupper eller på något annat sätt som passar elevernas olika behov och förutsättningar. Enligt lärare och elever kan dock möjligheten variera beroende på lärare. Lärare anger att de känner till att det vid betygssättning, om det finns särskilda skäl, kan bortse från enstaka mål som eleven ska ha uppnått i slutet av det nionde skolåret. Denna möjlighet har använts mycket sällan.

Elevernas tillgång till alternativa verktyg i klassrummen varierar i Västervångskolan. Det finns tillgång till inläst material i samtliga ämnen och skolan har nedladdningstillstånd för allt inläst material och köper vid behov även e-böcker från Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM). Det finns tillgång till Daisy-spelare, talböcker och specifika datorprogram som Talsyntes, Spell Right och Stava Rex. Dessa datorprogram är tillgängliga för alla i kommunens skolor. Alternativa verktyg används i både de tidigare och senare årskurserna men det kan variera mellan ämnen och årskurser. I intervju med elever framkommer att de inte alltid använder de alternativa verktyg de har fått eftersom de inte anser sig ha behov av dem. Enligt rektorer, lärare och specialpedagoger skulle tillgången till datorer behöva förbättras för den här elevgruppen, i synnerhet i de senare årskurserna.

Elever anger vid samtal att de får den hjälp de behöver och trivs, miljön är lugn och skolan är bra.

4. Särskilt stöd

Särskilt stöd ska enligt skollagen ges till elever som har svårigheter i skolarbetet. Sådant stöd ska i första hand ges inom den klass eller grupp som eleven tillhör. Om det genom uppgifter från skolans personal, en elev, elevens vårdnadshavare eller på annat sätt framkommer att eleven kan ha behov av särskilda stödåtgärder, ska rektorn se till att behovet utreds. Om utredningen visar att eleven behöver särskilt stöd ska rektorn se till att ett åtgärdsprogram utarbetas. Av programmet ska det framgå vilka behoven är, hur de ska tillgodoses samt hur åtgärderna ska följas upp och utvärderas. Eleven och elevens vårdnadshavare ska ges möjlighet att delta när åtgärdsprogrammet utarbetas.¹⁷

Bedömningen i detta avsnitt grundas på om

¹⁷ 4 kap. 1 § 1985 års skollag, 5 kap. 1 och 5 §§ grundskoleförordningen.

- särskilt stöd ges i alla ämnen
- särskilt stöd i första hand ges inom den klass eller grupp som eleven tillhör
- särskilt stöd kan omfatta insatser på såväl organisations-, grupp- som individnivå
- åtgärdsprogram utarbetas, följs upp, utvärderas samt revideras om vidtagna insatser visar sig vara verkningslösa

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att särskilt stöd vid behov ges i de ämnen som eleven får undervisning i och att sådant stöd kan ges såväl inom som utanför den ordinarie klassens ram. Skolans arbete med att utarbeta åtgärdsprogram behöver däremot utvecklas liksom arbetet med uppföljning och utvärdering av de insatser som anges där.

Skolinspektionens iakttagelser

Vid intervjuer med rektorer och lärare i Västervångsskolans anges att eleverna i årskurs 1-6 i första hand får särskilt stöd i svenska, matematik och engelska. I de tidigare årskurserna läggs fokus på utveckling av läs- och skrivinlärning. I årskurs 7-9 får eleverna särskilt stöd i alla ämnen de undervisas i. Rektorn, lärare och föräldrar anger att åtgärdsprogram utarbetas av skolans specialpedagog i samverkan med elev och vårdnadshavare.

Vid intervjuer med lärare och föräldrar samt i Skolinspektionens observationer framkommer att elever kan få särskilt stöd såväl inom den ordinarie klassens ram som hos skolans speciallärare och specialpedagoger. Det sker vanligtvis vid ett par tillfällen i veckan och eleverna kan då efter behov få hjälp med samma uppgifter som klasskamraterna arbetar med eller med andra delar som t.ex. att bli säker på alla fonemen.

Vid Skolinspektionens granskning av åtgärdsprogram för elever i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi framgår att det i samtliga fall utom ett anges att eleven och elevens vårdnadshavare har medverkat i utarbetandet av åtgärdsprogrammet. I åtgärdsprogrammen anges långsiktiga mål, t.ex. att eleven ska bli godkänd i svenska eller engelska, och kortsiktiga mål som att eleven ska bli säker på alla fonemen. De insatser som skolan ska vidta rör sällan förhållanden på grupp- och organisationsnivå utan främst individnivå. Det framgår inte alltid hur, och i så fall när, uppföljning och utvärdering ska göras av de insatser som anges i ett åtgärdsprogram. I de fall det nämns anges att det ska ske vid nästa utvecklingssamtal men det framgår inte alltid om detta har gjorts och vad det har lett till. I de fall som uppföljning och utvärdering har gjorts är dessa, enligt de åtgärdsprogram som Skolinspektionen har tagit del av, av varierande kvalitet och i flera fall endast en redovisning av vidtagna insatser.

Alternativa verktyg, som kan ingå som en del i anpassningen av undervisningen och/eller som en form av särskilt stöd, behandlas i avsnitt 3.

5. Uppföljning, analys och utveckling av verksamheten

Huvudmannen för grundskolan har ansvar för att utbildningen genomförs i enlighet med bestämmelserna i skollagen och de bestämmelser som kan finnas i annan lag eller förordning. Rektorn har ett övergripande ansvar för att verksamheten inriktas mot nationella mål och ska särskilt verka för att utbildningen utvecklas. Läraren, eleven och elevens vårdnadshavare ska minst en gång varje termin ha ett utvecklingssamtal om hur elevens kunskapsutveckling och sociala utveckling bäst kan stödjas. Vid utvecklingssamtalet ska läraren i en skriftlig individuell utvecklingsplan ge omdömen om elevens kunskapsutveckling i relation till målen i varje ämne som eleven får undervisning i, och sammanfatta vilka insatser som behövs för att eleven ska nå målen och i övrigt utvecklas så långt som möjligt inom ramen för läroplanen och kursplanerna.¹⁸

Bedömningen i detta avsnitt grundas på om

- lärarna bedriver ett kontinuerligt arbete med att följa upp och bedöma elevernas kunskapsutveckling i förhållande till nationella mål
- det på skolövergripande nivå görs uppföljning och analys med avseende på måluppfyllelse för elever i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi
- åtgärder vidtas för att utveckla verksamheten i syfte att nå en högre måluppfyllelse för dessa elever

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att elevernas kunskapsutveckling följs upp på lärarnivå i Västervångskolan. I samband med utvecklingssamtal upprättas det individuella utvecklingsplaner med skriftliga omdömen i de ämnen som eleverna får undervisning i. Skolinspektionen bedömer att arbetet med individuella utvecklingsplaner behöver utvecklas så att det i dem tydligare framgår lång- och kortsiktiga mål och skolans insatser för att eleven ska nå nationella mål.

På skolövergripande nivå bör arbetet med att följa upp måluppfyllelsen för elever i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi utvecklas. I det kommunövergripande arbetet med uppföljning och utvärdering av verksamheten bör måluppfyllelsen för alla elever, inklusive elever i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi, belysas.

Skolinspektionens iakttagelser

Lärarna i Västervångskolan anger att de följer upp elevernas kunskapsutveckling och resultat. Uppföljning och analys av elevernas resultat behandlas i lärarnas arbetslag och i skolan resursteam. Utvecklingssamtal genomförs varje termin med eleven och elevens vårdnadshavare och läraren informerar då om elevens utveckling. Vid samtalet upprättas en individuell utvecklingsplan med skriftliga omdömen i alla ämnen som eleven får undervisning i. Eleverna anger att de tycker utvecklingssamtalen är bra.

Vid Skolinspektionens granskning av individuella utvecklingsplaner för elever i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi framkommer att planerna är av varierande kvalitet särskilt

¹⁸ 1 kap. 4 och 12 §§ 1985 års skollag, 2 kap. 2 § 1985 års skollag, Lpo 94, 2.8 Rektors ansvar, 7 kap. 2 § grundskoleförordningen.

i de senare årskurserna. Det anges som regel lång- och kortsiktiga mål men de är vagt formulerade. I vissa planer anges t.ex. som långsiktiga mål att eleven ska klara målen i matematik eller svenska. I en del redovisas bara kortsiktiga mål, t.ex. att eleven ska jobba mer på lektionerna och göra läxorna hemma. Det finns också mål som att eleven ska kunna läsa enkla texter med flyt, bli säker på positionssystemet, bli säker på subtraktion och tillgodogöra sig så många baskunskaper som möjligt. Skolans insatser är i flera fall vagt angivna, det kan exempelvis vara att hjälpa eleven att komma ihåg aktiviteter och läxor och se till att eleven får med sig böcker hem. I åtgärdsprogrammen har eleven skrivit vad hon/han vill utveckla.

På skolövergripande nivå följs alla elevers resultat upp från nationella ämnesprov, enligt rektorer och lärare, och det görs uppföljningar och analyser utifrån de kartläggningar (screening) som utförs på skolan. I övrigt görs det inte uppföljningar och analyser vad gäller måluppfyllelsen för elever i läs- och skrivsvårigheter/dyslexi. På kommunövergripande nivå anges att skolornas kvalitetsredovisningar är en utgångspunkt i uppföljningsarbetet. Resultaten analyseras i samråd med skolornas rektorer.

I Landskrona kommun får skolorna tilldelning av ekonomiska medel via kommunens resursfördelningssystem. Det finns även en central pott som är avsedd för barn/elever som är i behov av särskilt stöd till följd av exempelvis funktionsnedsättning eller läs- och skrivsvårigheter. Verksamhetschefer och rektorer har möjlighet att söka medel från denna pott.

6. Samverkan

Alla som arbetar i skolan ska samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande samt samarbeta med elevernas vårdnadshavare så att man tillsammans kan utveckla skolans innehåll och verksamhet. Vidare ska alla som arbetar i skolan verka för att utveckla kontakter med kultur- och arbetsliv, föreningsliv samt andra verksamheter utanför skolan som kan berika den som en lärandemiljö. Rektorn har ett särskilt ansvar för att se till att kontakt upprätthålls mellan skola och hem om det uppstår problem och svårigheter för eleven i skolan.¹⁹

Bedömningen i detta avsnitt grundas på om

- *det finns en samverkan mellan personal, mellan personal och elever och deras föräldrar samt med externa aktörer med specialkompetens i frågor som rör läs- och skrivsvårigheter/dyslexi. Denna samverkan syftar till att främja elevernas utveckling och lärande*

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionen bedömer att det bedrivs en samverkan mellan personalen i Västerångskolan, med elever och deras föräldrar, mellan skolan och elevhälsan samt med externa aktörer. Denna samverkan fungerar väl i flera delar men tycks inte fullt ut ha gett genomslag i skolans arbete med att anpassa undervisningen vid läs- och skrivsvårigheter/dyslexi.

¹⁹ Lpo 94, 2.2 Kunskaper, 2.4 Skola och hem, 2.6 Skolan och omvärlden, 2.8 Rektors ansvar.

Skolinspektionens iakttagelser

I samtal och intervjuer med rektorer, lärare, elever och föräldrar beskrivs att samverkan inom Västervångskolan, mellan skola och elev och föräldrar samt mellan olika nivåer i kommunen i huvudsak fungerar väl. Vid intervjuer med personal i skolan anges att det regelbundet hålls möten då bland annat elevernas skolsituation diskuteras, hur anpassningen av undervisningen kan förbättras och hur elevers olika behov kan tillgodoses. Rektorerna uppger att det finns en fungerande samverkan mellan personal, arbetslag, elevhälsan och externa aktörer som t.ex. SKED. Skolans arbete med anpassning av undervisningen vid läs- och skrivsvårigheter/dyslexi behandlas i avsnitt 3.

Överlämnandekonferenser genomförs inför skolstart, mellan årskurs 5 och 6 och vid övergången till gymnasieskolan.

På och mellan skol-, områdes- och kommunövergripande nivå finns det samverkansformer av olika slag och med olika kompetenser representerade. Samverkan med den centrala elevhälsan, skolhälsovården och externa logopeder beskrivs som väl fungerande. Skolans specialpedagoger har även samverkan med Specialpedagogiska skolmyndigheten (SPSM) och dyslexiföreningar.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den 23 maj 2011 redovisa till Skolinspektionen vilka åtgärder som har vidtagits utifrån myndighetens rekommendationer. Om åtgärder har planerats men ännu inte vidtagits anges en tidplan för planerade åtgärder och vem som är ansvarig för genomförandet.

Redogörelsen skickas per post till:

Skolinspektionen

Att: Dnr 40-2010:119

Litza Aschan

Gasverksgatan 1

222 29 Lund

eller via e-post: litza.aschan@skolinspektionen.se

I ärendets slutliga handläggning har undervisningsrådet Anna Löfström deltagit.

På Skolinspektionens vägnar

Lotta Kårlind

Enhetschef

Litza Aschan

Utredare/Föredragande